

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН
У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES
AS SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE RELATIONS IN THE FIELD OF PHYSICAL
CULTURE AND SPORTS**

Визначено, що адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту фактично, по-перше, є узагальненою характеристикою їхнього місця і ролі в механізмі створення в Україні умов для розвитку фізичної культури і спорту (в аспекті об'єднуючого для них фактора – спільної сфери відання); по-друге, визначає їхнє ставище у межах таких відносин як суб'єктів владних повноважень, що наділені законодавчо визначеною можливістю та обов'язком здійснення управлінського впливу щодо об'єктів свого відання.

Уточнено, що для таких суб'єктів характерною є подвійна юридична природа спрямованості реалізації управлінського впливу, адже з одного боку вони є носіями волі держави, яка прагне максимально задовольнити публічні потреби у балансі з виникненням безпекових загроз, а з іншого – їхня діяльність має бути максимально наближеною до споживачів їхніх послуг як представників сервісно-організованого типу функціонування державних інституцій. Це вимагає від суб'єктів забезпечення їхньої діяльності необхідності створення умов для їх компетентності й професіоналізму, прозорості та відкритості у прийнятті рішень, реалізації відповідних заходів.

Визначено, що провідною особливістю адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є нормативна конкретизація моделей їхньої поведінки, варіації яких залежать від низки обставин: 1) суб'єктного складу таких відносин (відносини між органами публічної адміністрації чи з фізичними або юридичними особами); 2) визначеного кола відносин (є індивідуалізованими чи стосуються не вичерпного кола суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту); 3) наявності додатково спільно обумовлених аспектів спеціального процедурного врегулювання конкретних різновидів таких відносин тощо. Тому узагальнено, що сутнісна характеристика адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту окрім загальних правовизначальних елементів доповнюється низкою спеціальних, характерних таким суб'єктам за ознакою приналежності до групи реальних учасників взаємодії представників держави між собою або з не державним сектором у цій сфері.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, адміністративно-правові відносини, публічна адміністрація, суб'єкт права, суб'єкт правовідносин, фізична культура і спорт, фізіологічне благополуччя.

It is determined that the administrative and legal status of public administration bodies as subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports can be determined in two ways. Firstly, a generalized description of their place and role in the mechanism of creating conditions for the development of physical culture and sports in Ukraine. Secondly, it defines their position within the framework of such relations as subjects of power, endowed with the opportunity and obligation to exercise managerial influence on the objects of their jurisdiction.

It is clarified that such entities are characterized by a dual legal nature of the orientation of the implementation of managerial influence. On the one hand, they are the bearers of the will of the state, which seeks to satisfy public needs as much as possible in balance with the emergence of security threats. On the other hand, their activities should be as close as possible to the consumers of their services as representatives of the service-organized type of functioning of state institutions. This requires the subjects of ensuring their activities to create conditions for their competence and professionalism, transparency and openness in decision-making, and the implementation of appropriate measures.

It is determined that the leading feature of the administrative and legal status of public administration bodies as subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports is the normative specification of their behavior models, variations of which depend on a number of circumstances: 1) the subject composition of such relations (relationships) between public administration or with individuals or legal entities); 2) a certain range of relations (they are individualized or relate to an inexhaustible range of subjects in the field of physical culture and sports); 3) the presence of additional jointly agreed aspects of a special procedural settlement of specific varieties of such relations, etc. Therefore, it is generalized that the essential characteristic of the administrative and legal status of public administration bodies as subjects of administrative and legal relations in the field of physical culture and sports, in addition to general law-determining elements, is supplemented by a number of special ones characteristic of such subjects on the basis of belonging to a group of real participants in the interaction of state representatives with each other or not by the public sector in this area.

Key words: *administrative-legal relations, administrative-legal status, physical culture and sports, physiological well-being, public administration, subject of law, subject of legal relations.*

Постановка проблеми. Створення умов для максимальної реалізації здібностей талановитих спортсменів, забезпечення рівних прав і можливостей до занять фізичною культурою і спортом усіх категорій населення України, стимулювання створення спортивної інфраструктури, сприяння участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, підвищення авторитету держави у світовому спортивному русі, удосконалення державної політики у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяння популяризації та поширенню здорового способу життя, організації змістовного дозвілля [1], – базові стратегічно-планові пріоритети державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Задля їхньої реалізації держава створила інституційний та нормативний механізми, спрямовані на формування у населення культури здорового способу життя, створення умов для розвитку сучасної і доступної спортивно-оздоровчої інфраструктури, збільшення кількості населення, яке регулярно займається руховою активністю, забезпечення підготовки, участі національної збірної команди в іміджевих змаганнях, сприяння входженню України до числа кращих спортивних держав світу [1].

Репрезентацією інституційного механізму власне є система органів публічної адміністрації, що мають за обов'язок реалізувати комплекс організаційних, технічних, фінансових, забезпечувальних, захисних, підтримуючих та інших заходів задля впровадження новітньої ідеології фізично активної нації.

Це дослідження має за мету визначити специфіку адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту, що з одного боку – сприятиме визначенню базових особливостей функціонування таких органів, а з іншого – сформує уявлення про тип та спосіб взаємодії суб'єктів фізичної культури і спорту між собою в публічній площині.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Опосередковано досліджувана проблематика має свій вияв у чисельних працях провідних вчених адміністративістів, серед яких зокрема В. Авер'янов, С. Алексєєв, О. Бандурка, Д. Бахрах, Ю. Битяк, І. Голосніченко, Р. Калюжний, В. Коваленко, В. Колпаков, О. Кузьменко та інші. Втім особливість піднятих у цьому дослідженні питань обумовлюється відсутністю комплексного вивчення специфіки адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту, адже, як приклад, І. Голосніченко, Т. Коломоєць, Я. Окар-Балаж, В. Оксін, А. Панчишин, Н. Пушкарьова, О. Циганов та інші досліджували загальні їхні особливості як суб'єктів адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Першочергово необхідно уточнити, що категорія «адміністративно-правовий статус» має суто теоретичне визначення. Відповідного концепту у межах нормативно-правових актів знайти не вдасться. Однак чинне законодавство апелює такими термінами як: «статус», «правовий статус», а також окремими індивідуальними статусами особи. Тому вважаємо за необхідне уточнити, що «статус» більшість енциклопедичних словників розкривають через становище чи стан, що означає: «ті чи інші обставини, умови, в яких хто-, що-небудь перебуває; сукупність обставин, які створюють ту чи іншу ситуацію» [2]. Можливо через це, розглядаючи «статус» в контексті права одні вчені поняття «правовий статус» і «правове становище» вважають синонімами, інші – дотримуються позиції, що категорія «правовий статус» поки що не знайшла чіткого визначення в наукових джерелах, а тому потрібно виділити цей термін для загальної характеристики становища особи (фізичної чи юридичної) в суспільстві, оскільки категорія «правове становище» переважно застосовується для характеристики особи у визначеному колі суспільних відносин [3, с. 279; 4, с. 130]. І це дійсно так, за допомогою виділення різних видів соціальних статусів: функціонально-ролевого, соціального престижу, правового та інших, можуть бути охарактеризовані взаємовідносини особи із суспільством та державою. Правовий статус, в свою чергу, юридично опосередковує найбільш важливі, основні зв'язки між індивідами, державою, суспільством. Його характерною рисою є урегульованість нормами права [5, с. 547].

Отже, правовий статус є універсальною і багатоаспектною категорією, яка характеризує місце особи у структурі правовідносин, визначає сукупність її прав і обов'язків, які обов'язково врегульовані нормами права.

Уточнимо також, що категорія «статус» в нормативно-правових актах визначається також як: «певний стан (рівень)» [6]. Своєю чергою, категорія «правовий статус», попри вживаність в текстах нормативно-правових актах (наприклад, в Цивільному кодексі України «правовий статус» зустрічається 10 разів), немає офіційного визначення. Такі категорії, як «статус біженця», «статус судді», «правовий статус юридичних осіб приватного права» тощо в законодавстві описуються через надання їм відповідного статусу уповноваженими органами державної влади. Так, наприклад, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту приймає рішення про надання: 1) громадському об'єднанню фізкультурно-спортивної спрямованості статусу національної; 2) закладу освіти статусу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання; 3) закладу фізичної культури і спорту статусу центрів олімпійської підготовки; 4) спортивній федерації статусу національної спортивної федерації [7].

Також Законом України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено, що: «спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів»; «заклади фізичної культури і спорту набувають статусу центрів студентського спорту закладів вищої освіти за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти»; «фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації можуть мати всеукраїнський або місцевий статус»; «Національний олімпійський комітет України бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з олімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного виду спорту»; «Спортивний комітет України бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з неолімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного неолімпійського виду спорту»; «статус та назву чемпіонату і Кубка можуть мати лише офіційні спортивні змагання» [7].

Таким чином, правовий статус суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту – це сукупність прав та обов'язків, які встановлені законом для конкретної особи, групи осіб чи організації в рамках певного правового режиму регулювання їхньої діяльності. Своєю чергою, категорією «статус» у цій сфері може також позначатися сукупність характеристик, що відповідають встановленим законодавчим критеріям для віднесення конкретних заходів до відповідної групи.

З наведеного вище матеріалу зрозуміло є видова класифікація правових статусів за їхнім змістом, зокрема: 1) який визначається конституцією і не залежить від певних поточних факторів, є рівним, єдиним і стабільним для всіх суб'єктів. Даний статус є базовим, вихідним для решти статусів, тому він не повинен враховувати багатоманітності суб'єктів права, їх особливостей та специфіки (загальний (конституційний)); 2) який відображає особливості правового становища певних суб'єктів, або їх категорій (спеціальний (родовий статус)); 3) який характеризує особливості прав та обов'язків суб'єктів стосовно певної сфери суспільних відносин. Він конкретизує загальний статус нормами галузевого законодавства. Це надає можливість виділити

адміністративно-правовий, цивільно-правовий, фінансово-правовий, кримінально-правовий та ін. статуси (галузевий статус); 4) який фіксує можливості та обов'язки конкретного суб'єкта. Він є сукупністю персоніфікованих прав та обов'язків, є динамічним та змінюється відповідно до змін у житті суб'єкта (індивідуальний статус) [8, с. 96; 9, с. 197].

Відповідно, адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є галузевим різновидом їхнього правового статусу. Більшість вчених розглядають його через сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені нормами адміністративного права за певним органом [10; 11; 12]. Однак існує думка, що для характеристики адміністративно-правового статусу недостатньо включити в його структуру тільки адміністративні права та обов'язки. Так, Т. Білоус-Осінь до структури адміністративно-правового статусу відносить такі елементи: 1) адміністративна правособ'єктність; 2) права; 3) обов'язки; 4) система гарантій; 5) юридична відповідальність [13, с. 25]. Аналогічної позиції дотримується і В. Зуй [14].

Є також окремі думки, які не відносяться до жодного з підходів. Так, В. Малиновський досліджуючи адміністративно-правовий статус фізичної та юридичної особи, у структуру останнього відносить такі основні елементи: завдання та цілі, компетенція, відповідальність, порядок формування та процедури діяльності цих органів [15, с. 379]. О. Алтуніна погоджується із такою структурою адміністративно-правового статусу юридичних осіб, доповнює, що класичний елементний склад адміністративно-правового статусу (права, обов'язки, відповідальність) є характерним для фізичних осіб [16]. Відповідно, думки вчених щодо визначення елементів адміністративно-правового статусу є розбіжними. Однією з причин цього можна вважати об'єктну особливість дослідження. Тобто чи розглядається статус фізичної або юридичної особи, одноособного або колегіального суб'єкта.

Таким чином, адміністративно-правовий статус є сукупністю елементів, що визначаються адміністративним законодавством задля регулювання взаємовідносин між державою та фізичними або юридичними особами. Цей статус встановлюється для певних категорій суб'єктів, зокрема органів публічної адміністрації.

Тому логічно стверджувати, що адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері фізичної культури і спорту – є складною, багатокomпонентною правовою категорією, що охоплює низку правовизначальних елементів, завдяки яким суб'єкти публічної адміністрації реалізують [3] свої функції у цій сфері. На нашу думку, такими є: компетенція, повноваження та організаційна структура.

Зазначені елементи знаходять свій об'єктивний вияв у межах: Конституції України; Законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про антидопінгову діяльність у спорті», «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи самоорганізації населення» тощо; Положення про Міністерство молоді та спорту України, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 220; Положення про Міністерство освіти і науки України, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630; Положення про Міністерство оборони України, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 671 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 року № 730); Положення про Національний антидопінговий центр, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2002 року № 1063 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2022 року № 1300); Положення про державну установу «Національна лабораторія антидопінгового контролю», що затверджене наказом Міністерства молоді та спорту України від 22 грудня 2022 року № 5083; постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2022 року № 1300, що затверджує «Особливості діяльності державної установи «Національна лабораторія антидопінгового контролю»; Положення про Наглядову раду державної установи «Національна лабораторія антидопінгового контролю», що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 року № 1489; Положення про Наглядову раду Національного антидопінгового центру, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 року № 1437 тощо.

Опрацювання цих та суміжних актів дає можливість узагальнити, що адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту фактично, по-перше, є узагальненою характеристикою їхнього місця і ролі в механізмі створення в Україні умов для розвитку фізичної культури і спорту (в аспекті об'єднуючого для них фактора – спільної сфери відання); по-друге, визначає їхню

ставище у межах таких відносин як суб'єктів владних повноважень, що наділені законодавчо визначеною можливістю та обов'язком здійснення управлінського впливу щодо об'єктів свого відання.

Як приклад, Міністерство молоді та спорту України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту. Керуючись Конституцією та законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, Міністерство має планово-стратегічні, контрольні, нормативно регулятивні, моніторингові, організаційні, статистичні, прогностичні, забезпечувальні, погоджувальні, представницькі, координаційні, просвітницькі та інші повноваження [17]. Своєю чергою, центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковуються Збройні Сили України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, правоохоронні органи, рятувальні та інші спеціальні служби [7] мають забезпечувально-регулятивні повноваження задля створення умов для належної фізичної підготовки відповідних військовослужбовців та працівників, сприяючи тим самим загалом розвитку спорту в Україні [7].

Висновки. Органам публічної адміністрації як суб'єктам адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту характерна подвійна юридична природа спрямованості реалізації управлінського впливу, адже з одного боку вони є носіями волі держави, яка прагне максимально задовольнити публічні потреби у балансі з виникненням безпекових загроз, а з іншого – їхня діяльність має бути максимально наближеною до споживачів їхніх послуг як представників сервісно-організованого типу функціонування державних інституцій. Це, в свою чергу, вимагає від суб'єктів забезпечення їхньої діяльності необхідності створення умов для їх компетентності й професіоналізму, прозорості та відкритості у прийнятті рішень, реалізації відповідних заходів.

Провідною особливістю адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту є нормативна конкретизація моделей їхньої поведінки, варіації яких залежать від низки обставин: 1) суб'єктного складу таких відносин (відносини між органами публічної адміністрації чи з фізичними або юридичними особами); 2) визначеного кола відносин (є індивідуалізованими чи стосуються не вичерпного кола суб'єктів у сфері фізичної культури і спорту); 3) наявності додатково спільно обумовлених аспектів спеціального процедурного врегулювання конкретних різновидів таких відносин тощо.

Відповідно, сутнісна характеристика адміністративно-правового статусу органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері фізичної культури і спорту окрім загальних правовизначальних елементів доповнюється низкою спеціальних, характерних таким суб'єктам за ознакою приналежності до групи реальних учасників взаємодії представників держави між собою або з не державним сектором у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

2. Термін «становище». Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua>

3. Оксін В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері місцевого розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 7. С. 279–281.

4. Циганов О. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері правоохорони. *Підприємництво, господарство і право*, 2017. № 8. С. 130–134.

5. Великий юридичний словник. Інфра-М, 1998. 790 с.

6. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993 № 3691-ХІІ. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12/ed20160101#n41>

7. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-ХІІ. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

8. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*, 2010. № 2. С. 95–98.

9. Пушкарьова Н. Поняття та види спеціального адміністративно-правового статусу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2021. Серія «ПРАВО». Вип. 68. С. 195–199.
10. Голосніченко І. Відносини державної служби та предмет регулювання адміністративного права. *Публічне право*, 2016. № 1. С. 12–19.
11. Коломоєць Т. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: автореф. дис... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2005.
12. Окар-Балаж Я. Деякі питання визначення правового статусу особи у адміністративно-праві. *Наше право*, 2015. № 2. С. 81–85.
13. Білоус-Осінь Т. Структура адміністративно-правового статусу громадянина. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.); за загальною редакцією С. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 25–29.
14. Зуй В. Адміністративно-правовий статус громадян в Україні. *Правова держава України: Проблеми, перспективи розвитку*. Х., 1995. С. 107–108.
15. Малиновський В. Державне управління: навч. посібник. К.: Атіка, 2003. 576 с.
16. Алтуніна О. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. *Право і Безпека*, 2010. № 4. С. 89–92.
17. Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 220. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF#Text>

УДК 351.741:343.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.24>

ЛИЛА-БАРСЬКА А.В.

ЗБЕРЕЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ ОБОВ'ЯЗОК НОТАРІУСА: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

PRESERVATION OF NOTARIAL SECRECY AS A PROFESSIONAL DUTY OF THE NOTARY: SEPARATE PROBLEMATIC ISSUES

Стаття присвячена визначенню поняттю нотаріальної таємниці та її особливостям, що є гарантією конфіденційності і захисту прав та інтересів сторін, які звертаються до нотаріуса. Здійснено аналіз нормативно-правових актів, що регулюють питання дотримання нотаріальної таємниці, а також позиції вчених та науковців в досліджуваній темі. Розглянуто проблеми реалізації принципу дотримання нотаріальної таємниці та віднесення її до професійної таємниці. Проаналізовано положення законодавства України про нотаріат, що регулює коло осіб, які зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю та визначено неузгодженість положень щодо предмету нотаріальної таємниці та моменту виникнення обов'язку її дотримання. Визначено, що повноваження нотаріуса не зводяться виключно до вчинення ними нотаріальних дій, тому недоцільно обмежувати обов'язок нотаріуса щодо збере-

© ЛИЛА-БАРСЬКА А.В. – аспірант (Навчально-науковий інститут права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів)